

Antonio-Toni Juričić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

atjurici@ffzg.hr

Primjer razvijanja međukulturne kompetencije na stupnju C1

Rad navodi neke od ključnih motiva kriminalističkih romana biblioteke BalkanNoir koji u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika mogu biti jedno od polazišta za stjecanje međukulturnih kompetencija na stupnju C1 prema ZEROJ-u. Književni motivi koji zrcale pojedine segmente zbilje, a što je jedno od važnih obilježja kriminalističkoga žanra, dovode se u vezu s istim ili sličnim glazbenim i filmskim motivima, ali i informacijama i komentarima iz novinarskih tekstova. U radu se iznose i razmišljanja studenata Croaticumova programa na kolegiju Jezične vježbe iz hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika 6 (usporedivo s C1 po ZEROJ-u) o hrvatskoj i vlastitoj kulturi, povijesti, svakodnevicu. Neki od studenata naglasili su da im je u Hrvatskoj neugodno razgovarati o „teškim temama“ kao što su npr. ratna i poslijeratna zbivanja, dvojezičnost i dvopismenost u Vukovaru, političke i svjetonazorske podjele oko definiranja braćne zajednice i uvođenja građanskoga odgoja u škole jer osjećaju kako bi možda svojim stavom mogli uvrijediti nekoga od domaćih sugovornika. Drugi pak navode slične primjere iz svojih zemalja te ističu da je potrebno da se svako društvo suočava s prošlošću i da se o svemu otvoreno razgovara kako bi se postojeće traume ublažile te izbjegle nove. Na kraju članka navodi se primjer nastavne jedinice čiji je polazni tekst odlomak iz romana Kvadratura duga (2014) Želimira Periša prema kojemu su nastali zadatci s ciljem razvijanja jezičnih kompetencija i vještina uz poseban naglasak na razumijevanju izvanknjiževne stvarnosti što se u predlošku pojavljuje kao podtekst.

Ključne riječi: međukulturna kompetencija, HIJ, biblioteka BalkanNoir, književnost i stvarnost

1. Uvod

U 2014. godini medijska kuća 24sata u suradnji s izdavačkim kućama (Algoritam, Fraktura, Mozaik knjiga, Naklada Ljevak) objavljuje po jedan krimić Hrvoja Šalkovića, Emira Imamovića Pirkea, Merite Arslani, Andreja Nikolaidisa, Želimira Periša, Pavla Pavličića, Gorana Tribusona te Josipa Mlakića uz poziv čitateljima da izaberu najbolji među njima. Na kraju prvu nagradu publike dobio je Hrvoje Šalković za roman *Valcer protiv Eintrachta*, a prema ocjenama stručnoga žirija najbolji je pak roman Josipa Mlakića *Božji gnjev*. Iste godine objavljena je zbirka kriminalističkih priča na hrvatskome i engleskome jeziku *Zagreb Noir* koju je priredio Ivan Sršen, a u

kojoj možemo čitati uratke Ivana Vidića, Josipa Novakovića, Andree Žigić-Dolenec, Roberta Perišića, Mime Simić, Pere Kvesića, Nade Gašić, Zorana Pilića, Ružice Gašperov, Darka Milošića, Nore Verde, Ivana Sršena, Nevena Ušumovića te Darka Macana. Istaknut ćemo zatim da je 8. svibnja 2015. tema Književnoga petka, tribine u organizaciji Knjižnica grada Zagreba, bila *Zločin nikad nije bio isplativiji – u filmu i knjigama*. Urednica i voditeljica tribine Ivana Simić Bodrožić sa svojim gostima, spisateljicom i novinarkom Meritom Arslani te urednikom 3. programa HRT-a i filmskim kritičarem Deanom Šošom, pokušala je dati odgovore na sljedeća pitanja: Zašto periodično dolazi do velike popularnosti kriminalističkoga žanra? Koliko je važna suvremena kriminalistička literatura u kulturološkome smislu i daje li nam možda ona pravu sliku klasnih struktura, političkih problema i svega ostaloga što definira društvo i kulturu neke zemlje? Koliko stvarnost utječe na žanr i obrnuto? (prema najavi koja je bila objavljena na www.kgz.hr, op. a.) Istaknimo da je knjiga *Principi krimića* Igora Mandića, koja je prvi put objavljena 1985., doživjela reizdanje 2015. godine. Sve u svemu, krimić je još jedanput dokazao, kao što to ističe sam Mandić, svoju vitalnost. Smatramo da nam motivi toga žanra koji zrcale stvarnost mogu biti dobro polazište za razvijanje međukulturne kompetencije pozivajući se, između ostaloga, na barthesovsku postavku o internacionalnosti, transhistoričnosti i transkulturalnosti pripovjednoga teksta (Barthes 1991: 47).

„U ljudskom svijetu književnost egzistira kao svijet po sebi koji se u svojoj stilskoj označenosti razabire kao drukčiji, kao virtualan i kao reflektivan, ali ona je ujedno i integralni dio svijeta stvarnosti iz koje nastaje i kojoj se, kao poruka, neumitno vraća.“ (Biti, Marot Kiš 2008: 109) Navedene teze potvrđuju i romani biblioteke *BalkanNoir* koji svojim ‘porukama’ povezuju ‘književnu’ i ‘stvarnu’ stvarnost. U teoriji književnosti govori se i o tzv. mogućemu svijetu, kulturnome proizvodu koji nastaje u (su)odnosu između teksta i njegova interpretata, tzv. uzornoga čitatelja (usp. Biti 1997: 233; Peleš 1999) koji je cilj nastave književnosti i za izvorne i za neizvorne govornike. Recepcija književnoga teksta, bez obzira na čitateljsku svijest o fikcionalnosti, ovisi o poznavanju stvarnosti.

S druge strane *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje* (2005) navodi sljedeće međukulturne sposobnosti:

- sposobnost uspostavljanja odnosa između vlastite i strane kulture
- kulturnu osjetljivost te sposobnost identificiranja i korištenja različitih strategija za uspostavljanje kontakta s osobama druge kulture
- sposobnost ispunjavanja uloge kulturnoga posrednika između vlastite i strane kulture te uspješna razrješavanja međukulturnih nesuglasica i konfliktnih situacija
- sposobnost prevladavanja stereotipiziranih odnosa. (Zeroj 2005: 108)

Udžbenici i priručnici za hrvatski kao ini jezik veliku pozornost posvećuje međukulturnoj kompetenciji (usp. *Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2* 2015: 387 – 403; *Hrvatska na prvi pogled* 2014). Ona je tema i znanstvenih članaka (usp. Novak Milić, J., Gulešić Machata, M. 2006; Požgaj Hadži, V. i dr. 2012; Ćavar, A; Pasini, D.

2015). O njezinu značenju svjedoče i studentske izjave u kojima se ističe da se upoznavanjem hrvatske kulture produbljuju i spoznaje o vlastitoj kulturi. Naime prije pisanja ovoga rada studentima Croaticumova modula na kolegiju Jezične vježbe 6 postavili smo sljedeća pitanja prema Europskoj jezičnoj mapi (Vijeće Europe, ALTE, EAQUALS):

1. Koje su vidljive razlike u načinu života i ponašanju?
2. Što vam je bilo neugodno, smiješno, zbunjujuće?
3. Je li bilo nesporazuma zbog nepoznavanja kulture?
4. Što ste rado radili, a da to ne možete raditi kod kuće te što vam je nedostajalo?
5. Koji ste uvid dobili u hrvatsku kulturu?
6. Koji ste uvid dobili u vlastitu kulturu?
7. Kako su na vas utjecale stečene spoznaje?

M. Bayram međukulturnu kompetenciju definira kao znanje o drugima, znanje o sebi, sposobnost tumačenja i povezivanja, sposobnost otkrivanja ili međudjelovanja, poštivanje tuđih vrijednosti, uvjerenja i ponašanja te relativiziranje samoga sebe, sposobnost viđenja samoga sebe kao što nas drugi vide, ali i kao jezičnu sposobnost. (prema Novak Milić, Gulešić Machata 2006: 69).

Nakon uvodnih napomena o važnosti međukulturne kompetencije i odnosa književnosti i stvarnosti navest ćemo, dakle, neke od motiva krimića *BalkanNoirea* te naznačiti moguće pravce interpretacije te studentske aktivnosti, što sve može pridonijeti obogaćivanju njihova znanja o vlastitoj i hrvatskoj kulturi.

2. Sociokulturni motivi *BalkanNoirea* na natavi HIJ-a

Biblioteka *BalkanNoire* obiluje političkim motivima, što potvrđuje tezu Branimira Donata da je politika nezaobilazna društvena činjenica kojoj ne može izmaći ni književnost (usp. Donat 1989: 107). Izdvojit ćemo motive **ilustracije, ideološko-političkih konverzija te svjetonazorskih podjela u hrvatskome društvu** koji su okosnica i filma *Priča iz Hrvatske* (1991) Krste Papića. Naime jedan od likova filma Andrija (glumi ga Mustafa Nadarević) bez obzira na političke promjene u devedesetim godinama 20. stoljeća zadržava svoju poziciju moći koju je stekao u prethodnome društvenopolitičkome sustavu jer svaka država, kako sam kaže u jednoj od svojih replika, treba ljude poput njega. Irski dramatičar Denis Johnston istaknut će da nema „bezgrešne nacije“ (usp. Eagleton 2006: 61).

U pjesmi *Politika* (1999) Hladno pivo spas od te 'omražene društvene djelatnosti' vidi u 'bijegu u toplo ljubavno gnijezdo' (www.hladnopivo.hr).

„Načelnik je rođen krajem pedesetih godina u zaselku kraj Gospića. Ljudi iz tog siromašnog kraja odlazili su u Njemačku na arbajt, ili su išli u svećenike, ili u državnu službu. Načelniku se nije išlo u Njemačku, jer su mu tačke i miješalica bili mrski. Nije mu se išlo niti u popove, jer ga je miris tamjana tjerao na povraćanje. I tako se odlučio za miliciju. Usput je trebao pristupiti mjesnoj partijskoj organizaciji, u čemu nije

vidio preveliki problem. (...) ...a onda je početkom devedesetih počeo rat, i načelnik više nije bio u miliciji, nego u policiji. Njemu se nije išlo u rat, jer rovovi i straže bili su mu mrski. Isto tako, više mu se nije pendrečilo klince po nogometnim stadionima, miris bengalki tjerao ga je na povraćanje. Zato je odlučio najprije osvojiti funkciju u Zagrebu, pa je onda čuvati. Usput je trebao pristupiti mjesnoj organizaciji HDZ-a, u čemu nije vidio preveliki problem.“ (Šalković 2014: 52–53)

„Radio je kao pravnik u tvornici željezničkih vagona, a u javnosti se pojavio kao aktivist nekakve nevladine udruge, koja se zove Mladi borci protiv totalitarizma. Tu je organizirao prosvjede i peticije, znaš već kako to ide, i istakao se sposobnošću da efektno formulira sasvim otrcane misli ili očite floskule. (...) – Onda mu je to dosadilo – nepokolebljivo je nastavljao Luka – pa je prešao u mladež jedne od manjih stranaka, LPPD-a, čuo si za njih. Valjda mu se činilo da tamo nije oštra konkurencija i da ima prostora koliko hoćeš. Po ne znam kojem ključu, dospio je i u predsjedništvo stranke, a kad se ukazala mogućnost da stranka koalira s većima i tako nešto ušićari, on je istaknuo svoju kandidaturu na listi za Sabor.“ (Pavličić 2014: 63)

„Ali, dok je Dogan još tražio po džepu ključeve automobila, ispred zgrade SUP-a polako se zaustavi novi mercedes 190 u kojem je sjedio Joža Saraga iz gradskog CK, drug koji se bavio samo javnim partijskim poslovima, dok o internoj ezoteriji nije znao ništa. Bio je neka vrst glasnogovornika, zadužen da narodu objasni sve mudrosti, ali i gluposti što ih je partija tijekom svog silnog pregalaštva znala posijati po medijima.“ (Tribuson 2014: 19)

• *Studentski zadatci*

1. Predstavite politički život svoje zemlje.
2. Istražite sociolingvističku pozadinu imenica *partija*, *drug*, *milicija*, *pregalaštvo*, *arbajt*, *mladež*.
3. Prodiskutirajte o ulozi nevladinih udruga u suvremenim društvima.

U članku Siniše Bogdanića čitamo da su “izručenjem šefova jugoslavenskih tajnih službi Njemačkoj u Hrvatskoj opet obnovljena zazivanja lustracije. Dok neki smatraju da je ona nužna, drugi misle da bi ona sada samo produbila podjele u hrvatskome društvu. Lustracija je nepopularna tema, kako među hrvatskim pravnim stručnjacima, tako i među političarima centra i ljevice. Oni koji su je tražili u devedesetim godinama, a u međuvremenu su odustali od političke karijere, tek odmahuju rukom uz poruku kako je ‘taj brod otplovio’. No neki desni političari, praćeni pripadajućim portalima nisu se odrekli ‘pročišćavanja društva’. Među njihovim sljedbenicima o lustraciji se govori ostrašćeno, u smislu odmazde nad političkim protivnicima, a zapravo s malo razumijevanja što lustracija jest.” (Bogdanić 2014)

Tema lustracije pojavila se i u drugim tranzicijskim zemljama. Tako novinar Ahmed Salihbegović piše o lustraciji u Poljskoj i navodi primjer cijenjene poljske ministrice financija Zyte Gilowske koja je smijenjena nakon otkrića da je bila doušnica

komunističke tajne policije, što je ona poricala tvrdeći da joj je netko namjestio nepostojeću krivnju, i to radi političkoga ili osobnoga obračuna. Salihbegović opisuje rad poljskoga Instituta nacionalnoga sjećanja koji je zadužen za provjeravanje prošlosti poljskih političara te navodi kako kritičari toga instituta tvrde da je njime lustracija u Poljsku samo vratila duh masovnoga doušništva. (Salihbegović 2006)

Sljedeći su motivi **nogomet**, koji T. Eagleton smatra 'opijumom za narod', **sukob generacija** te **nostalgija za prošlim i boljim vremenima**, što otvara temu socijalističke prošlosti i tranzicijske sadašnjosti, a da se pritom ne upada u „binarne niše govora s jedne strane nostalgично-fetišističkoga odnosa prema razdoblju u kojem je sve bilo bolje, pravednije i ljepše, a s druge žigosanja toga dijela nacionalne povijesti kao 'mračnog doba'“ (Kolanović 2011: 405). Slično se može iščitati u pjesmi *Nostalgijna* (2004) TBF-a te u filmovima Zorana Tadića koji su „osebujan spoj žanra trilera i neke navlastite nostalgije“ (Krivak 2007).

„ - Jezuš... pa danas se ljudi ubijaju zbog sto kuna. Pogotovo ta deca... strašno... malo je takve prave gospode ostalo kak ste vi, gospon Grof. Mi smo ipak neka druga generacija, stara škola.

- Pa... hvala vam.

- Kaj ti klinci znaju... pa ta deca nemaju pojma... pa pogledajte kak se lemaju na nogometnim utakmicama. Di su oni bili kad je stari Štef Lamza španal na Maksimiru. Se sećate vi toga, gospon Grof?“ (Šalković Isto: 20)

„Zapravo, ona je, Kantica, dokazivala kako tetka i tetak nisu posljednji živi primjerci generacije koja je imala luksuz da joj bude jednostavno.

U godinama u kojima ljudi imaju želje, oni su posjedovali što i drugi: dvosobni stan dobijen od tvornice kvasca; televizor u boji kupili su kada valjda i svi, zajedno s malim bojlerom za kuhinju i gramofonom; ljetovali su u radničkom odmaralištu... (...) U penziju su otišli prije nego je tvornica kvasca dobila novog vlasnika, a on na njenom mjestu napravio stambeno-poslovni kompleks.“ (Imamović Pirke 2014: 149)

• *Studentski zadatci*

1. Opišite 'nostalgije' vlastitih društava.
2. Predstavite provodni motiv sukoba generacija u nekome od djela svoje nacionalne književnosti ili kinematografije.
3. Izdvojite elemente tzv. zagrebačkoga govora u navedenim ulomcima.
4. Istražite neke od uzroka navijačkoga nasilja.

„A da mi odemo“, kaže.

„Gdje?“ pitam.

„U Švedsku“, odgovara ona, kao da, eto, nema ništa prirodnije nego na internet staviti oglas da prodajemo stan pod hipotekom, spremi

stvari, odustati još jednom od printanja fotografija s CD-ova na kojima nikada ne piše datum, pa imamo makar deset rođendana a da ne znamo ni čijih ni kojih, platiti neplaćene račune i u Stockholmu početi učiti jezik i navikavati nepce na piletinu s medom.“ (Imamović Pirke Isto: 197)

Ekonomska kriza, hipoteke, odlazak trbuhom za kruhom, ali i **inflacija neisprintanih fotografija** te **strani specijaliteti** tematske su jedinice navedenoga ulomka. Spas iz egzistencijalnih problema vidi se u odlasku, bijegu u bolji život, u ‘obećanu zemlju’ razvijenoga Zapada. S druge strane u prilogu *Večernjega lista* koji donosi priču o povratnicima u Hrvatsku, jedan od njih, Croaticumov student Matthew Anthony Trojić, između ostaloga, izjavljuje:

– Hrvatsku u razgovoru nerijetko branim od Hrvata. Ljudi me ovdje pitaju zašto sam otišao iz New Yorka. Ali New York nije ono što vide u serijama, tamo je teško imati stan u centru i nema provoda u kafićima, to imate ovdje! Pa ni serije se zapravo ne snimaju u New Yorku jer je preskupo, lokacije su u Kaliforniji! (Kovačević-Barišić 2015)

Motiv **piletine s medom** ima svoje kulturne konotacije poput jedne od jamesbondovskih sekvenci. „Kad James Bond, čekajući avion, naručuje whisky, taj whisky kao indicija ima višeznačnu vrijednost, to je vrsta simboličkog čvora, višestruke označenosti (modernost, bogatstvo, dokolica).“ (Barthes Isto: 74) **Neisprintane fotografije** pak mogu se iščitavati u kontekstu Barthesovih promišljanja o fotografiji koja je povezana sa smrću i čiji je glavni glagolski oblik aorist, a ne perfekt (usp. Tomasović 2011).

Motivi **financijskih zloupotreba** posebno su obilježili dva romana biblioteke označavajući banke centrima moći što utječu na svačiju svakodnevicu, a protiv čega su već ‘ustali’ likovi iz nekih drugih djela hrvatske književnosti poput Čupavoga, razočaranoga veterana Domovinskoga rata iz romana *Gangabanga* (2006) koji će s djevojkom Marijom i opljačkanim novcem pobjeći u selo Dupeslavci, „daleko od tranzicijskoga grada i njegove nakazne socijalne logike – mahnitoga konzumerizma, oglašivačkih euforija, tržišnih utakmica i ekonomije brzine“ (Nemec 2010: 245).

„Karlov ured na predzadnjem katu Omnia Banke bio je luksuzno uređen. Na zidu se nalazio televizor Bang & Olufsen. Karlo ga je rijetko palio, osim kada bi mu se nekoliko slobodnih minuta poklopilo s vijestima na TV programu, pa bi bacio oko da vidi što se još važno događa. Sav namještaj u uredu bio je skupocjen, a posebno se isticao radni stol naručen iz Švicarske na osobni Karlov zahtjev. (...) Taj je stol, više nego bilo što drugo, govorio o Karlovoj malograđanštini. Imao je nevjerojatnu želju po nečemu se isticati, premda to bili seljački maniri kada je u pitanju bilo trošenje novca koji nije njegov.“ (Arslani 2014: 91)

„Skoro deset godina plaćala je četiri tisuće kuna. Glavnicu kredita samo je zagrebala, samo je kamate otplaćivala sve to vrijeme. A rata je rasla i rasla, u banci su stalno reprogramirali i najavljivali da će tečaj pasti, franci, euri, sve će to biti super, govorili su joj, a svaki je mjesec bilo sve gore. Ona je sve vodila na papiru, bilježila je taj dug, računala kako da spasi stan, ali to se nije moglo izračunati. Ne postoji takva matematika. Mi doslovce nismo imali što jesti zadnjih mjeseci. Ali doslovce.“ (Periš 2014: 80)

• *Studentski zadatci*

1. Opišite migracijske situacije u svojim društvima.
2. Prodiskutirajte o ulozi fotografije u svakodnevici.
3. Prezenterajte kako se ekonomska kriza odrazila na gospodarstvo vaše zemlje.
4. Usporedite pojedine odredbe kojima se reguliraju prava i obveze radnika i poslodavaca u hrvatskome i inozemnome zakonodavstvu.

Biblioteka problematizira i motive **identiteta, nacije, suočavanja s ratnim traumama, odnosa prema Drugima**.

„Oh, bože, samo mi posla stvarate“, uzdahnula je gospođa u uredu Županije, soba broj 209 na drugom katu desno, držeći u ruci Mimin zahtjev za promjenu osobnog imena. (...) „Još sam razumjela kad su u ratu Srbi mijenjali imena. Ili djeca iz miješanih brakova, da ne kažem jugovića kojima su imena zvučala srpski, ali danas...“ uzdahnula je gospođa u sobi 209 gledajući Mimu preko zahtjeva. „Jeste li vi Srbin, gospodine Emilijo?“ (Periš 2014: 192)

„Htio sam fotografiju na kojoj se vidi da je mrtav. Pomislio sam kako je bezbroj puta riskirao glavu, svoju i svojih vojnika, da su ljudi oko njega ginuli kao muhe, a da nikada sebi nije uputio jedno bezazleno ‘Zašto?’ Ne samo on. Ni onda, pretpostavljao sam, kada su devetorica mladića poginula zbog morbidne nostalgije. Potrošio ih je kao što je, opijen granicom na Drini, trošio i svoje vojnike, onako kako su trošili njihove očeve u Ukrajini i Galiciji, onda kada ih je pomela Brusilovljeva ofenziva na primjer.“ (Mlakić 2014: 207–208)

„Ti u Đavola i ne vjeruješ, rekao sam sebi. Ali to što ja ne vjerujem, to što znam da Vrag ne postoji, ne znači da u njega nisu vjerovali *oni*, *nije vjerovala ona*. Otkad je to što nečega nema razlog da se u ime *toga* ne živi i ne ubija? Ono čega nema, a u što vjeruju, proizvodi posljedice kudikamo stvarnije od onoga čega ima, no u to niko ne vjeruje. Šta je istorija svijeta, ako ne istorija prolijevanja krvi u ime duhova nacije i vjere, aveti kulture i identiteta?“ (Nikolaidis 2014: 131)

• *Studentski zadatci*

1. Napišite esej na temu ratnih sukoba, njihovih uzroka i posljedica.
2. Predstavite nekoga od dobitnika Nobelove nagrade za mir.
3. Raspravljajte o pojavi ekstremnih nacionalističkih ideja.
4. Istražite kakve je odjeke izazvao film *Svjedoci* (2003) Vinka Brešana nastao prema romanu *Ovce od gipsa* (1997) Jurice Pavičića.

Jedna od studentica Croaticuma u spomenutom istraživanju o međukulturnim spoznajama, među ostalim, napisala je:

„Uvijek mi je bilo neugodno diskutirati o ratu te o pitanju razlika između srpskog i hrvatskog zbog straha da sugovornika ne uvrijedim svojim mišljenjem.“

Druga pak smatra:

„Veoma je važno da djeca i mladi imaju znanja o povijesti svog naroda, a u tu povijest spada i Domovinski rat. Iako je to bolna tema i nerijetko izaziva nelagodu, nužno je da mlada osoba zna što se zaista dogodilo. Najbitnija stavka je kako tu temu iznijeti jednoj mladoj osobi. Dobar način za to je da se tematika što više temelji na činjenicama uz što manje subjektivnosti s naglaskom na pomirenje i toleranciju te jedino na taj način mlada će generacija naučiti povijest svog naroda bez poticanja na mržnju i netoleranciju.“

Suočavanje s tragičnim događajima hrvatske prošlosti izaziva osobne i društvene potreze. Vidimo to npr. u članku *Zbog govora u Izraelu Kolindi udar s desnice* Anite Belak-Krile gdje se navode riječi iz govora predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović u Muzeju holokausta Yad Vashem u Jeruzalemu. Predsjednica je izrazila „najdublje kajanje zbog svih žrtava holokausta u Hrvatskoj, stradalih od ruke kolaboracionističkog ustaškog režima tijekom Drugog svjetskog rata“ te „upozorila kako je taj dio povijesti bacio ljagu na našu zemlju, ali da se, zbog budućnosti, moramo suočiti sa svojom prošlošću.“ Članak ističe da su predsjednicu zbog njezine osude ustaštva te isticanja činjenice da je većina Hrvata sudjelovala na strani antifašista napali i izvrijeđali forumi desničarskih portala (Belak-Krile 2015). Kada je pak u pitanju njemačko suočavanje s nacističkim grijehom, prof. povijesti Istočne i Jugoistočne Europe sa Sveučilišta u Leipzigu dr. Wolfgang Hopken kaže: „Ono što je posebno važno jest to da upravo priznanje krivice nije razorilo identitet njemačke države i njemačkoga društva, nego ga je, naprotiv, samo ojačalo. To je ono o čemu bi, sagledavajući primjer Njemačke, trebala razmisliti društva nastala na području bivše Jugoslavije. Kritičko suočavanje s vlastitim zločinima neće naštetiti identitetu nekoga društva, nego će ga samo ojačati.“ (Slanjankić 2015)

U intervjuu za *Nacional*, objavljenome 28. svibnja 2007., Nedjeljko Fabrio, govoreći o svojem romanu *Smrt Vronskega* (1994), ističe: „Bio sam na ratištu s književnikom Jožom Horvatom na Baniji, vidio sam rat izbliza pa sam napisao roman bez povijesne distance. Bilo je sjajnih kritika, no bilo je i ljudi kojima je smetalo da se piše o Domovinskom ratu koji još traje. Možda im je smetalo što se na humanistički način govori o ratnim sukobima. Naime, zadnje rečenice romana predviđaju smirenje između pobijeđenih i poraženih, što potvrđuje humanizam toga djela.“ (Sablić Tomić 2011)

3. Zaključak

Smatramo da su romani biblioteke *BalkanNoire* obilježeni tematskim jedinicama, kao što su političke konverzije, generacijski jazovi, nostalgije, tranzicijski potresi, posljedice ekonomskoga raslojavanja, odnosi prema Drugomu, suočavanja s prošlošću, čije kontekstualiziranje, interpretiranje i uspoređivanje s istim ili sličnim motivima iz drugih umjetnosti te novinarskim informacijama i komentarima može obogatiti studentske spoznaje o hrvatskoj, ali i vlastitoj stvarnosti, povijesti i kulturi. Stoga

pojedini odlomci mogu biti polazni tekstovi na stupnju C1 HIJ-a te se na njima mogu temeljiti različite studentske aktivnosti s posebnim naglaskom na produbljivanju međukulturne kompetencije, kao što ćemo vidjeti u prilogu rada.

4. Prilog

Primjer vježbi čiji je polazni tekst ulomak iz romana *Mima i kvadratura duga* (2014: 184–185) Želimira Periša. Metodička koncepcija preuzeta je iz udžbenika *Ireland and its Problems* (Conway 1985).

Kiša je već drugi dan žestoko udarala po gradskim pločnicima. Mima je gazio ulicama preskačući lokve izbjegavajući grupe turista koji su, bez obzira na pljusak, precizno gazili zacrtanim planovima. Dok ima barem malo šanse za kupanje, turisti će svoje dane trošiti na plažama, čim ih vrijeme otjera iz mora, slijevaju se u grad i, odlučni u svojoj namjeri da što više iskoriste skupo plaćeno ljetovanje, redom napadaju gradske muzeje i ostale znamenitosti.

Grad od nekoliko tisuća godina povijesti nudi im njih mnogo. Tu su staze koje su utrli još stari Iliri. Tamo su rimski temelji, kameni na kojima su vestalske djevice prale svoje bijele trbuhe. Na rivi su utvrde koje je sam Bizant gradio i samostani gdje su se prepisivale važne knjige. Oko cijelog su grada mletačke zidine, svaki kut ima neku svoju priču, a na brdu iznad grada svoje je ostavila austrijska artiljerija, tu su goleme topove doveli i s njima čuvali kanal od Rusa i Engleza. Posvuda su razbacani talijanski bunker, kuće u kojima su se rađali narodni heroji i odmarališta kombinata iz Vojvodine. Čini se nekad da grad ima samo onoga što je nekad bilo, nema čega ima sad.

Ovdje svi vole svoju povijest. Baština koju su zadužili čini ih ponosnima i važnima. Guraju se ovim ulicama i Japanci i Amerikanci, Nijemci i Australci, i svi nude svoje yene i dolare da osjete barem malo težinu naših tisućljeća. Ali nisu Rimljani i Mlečani jedina povijest ovog grada. U povijesti ovih ulica su i devedesete kad su granate padale kao danas kiša, kad su djeca drhtala u skloništima. U povijesti je i dvadeset posto raseljenih građana, popis prezimena otjeranih nepodobnih obitelji. Povijest je i privatizacija koja je snažnije od granate razorila baš svaku gradsku tvornicu i baš svako od desetina tisuća radnih mjesta ovog grada. Smrt, laž, pljačka i korupcija, sve je to povijest ovog grada, samo će za nju trebati proći još malo vremena prije nego što postane informacija na turističkim letcima, prije nego netko nacrtat križić na turističkim kartama.

Napomene

narodni heroj – “priznanje u socijalist. Jugoslaviji koje se davalo borcima i rukovodiocima partiz. pokreta za provjereno herojstvo u II. svj. ratu i za herojsko držanje pred neprijateljem (1941-1945)” www.enciklopedija.hr

podoban – “razg. pejor. koji ima podobnost, koji je prikladan, dobar (višima u hijerarhiji vlasti) prema kriterijima političke i ideološke pravovjernosti (ali ob. ne i prema stručnim i sl. kvalitetama)” hjp.novi-liber.hr

1. Odgovorite na pitanja.

1. Što nije omelo turiste?
2. Kada turisti odlaze s plaža?
3. Što domaće ljude čini sretnima?
4. Zbog čega je nestala gradska industrija?
5. Što je obilježilo povijest grada?

2. Zamijenite sljedeće sintagme u kontekstu pročitanoga teksta.

žestoko udarati – _____
gaziti ulicama – _____
trošiti dane – _____
slijevati se u grad – _____
odlučni u svojoj namjeri – _____
redom napadati – _____

3. Napišite rečenice sa sljedećim riječima.

utrti – _____
baština – _____
drhtati – _____
raseljen – _____
razoriti – _____

4. Ukratko opišite povijest svoga zavičaja.

5. Pročitajte i prokomentirajte članak Iza vrata radničkih odmarališta. Službeni zapisi o nestašnim i gladnima 1947. – 1950. (2011) Igora Dude i Igora Stanića.

5. Literatura

1. Književni tekstovi

- Arslani, M. (2014) *Pouzdan izvor*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Imamović Pirke, E. (2014) *Vršenje dužnosti*, Zagreb: Algoritam.
- Mlakić, J. (2014) *Božji gnjev*, Zagreb: Fraktura.
- Nikolaidis, A. (2014) *Devet*, Zagreb: Algoritam.
- Pavličić, P. (2014) *Crveno pile*, Zagreb: Mozaik knjiga.
- Periš, Ž. (2014) *Mima i kvadratura duga*, Zagreb: Algoritam.
- Šalković, H. (2014) *Valcer protiv Eintrachta*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Tribuson, G. (2014) *Propali kongres*, Zagreb: Mozaik knjiga.

2. Teorijska literatura i novinarski tekstovi

- Barthes, R. (1991) Uvod u strukturalnu analizu pripovjednih tekstova, u V. Biti (pr.) *Suvremena teorija pripovijedanja*, Zagreb: Globus, 47–78.
- Belak-Krile, A. (2015) Zbog govora u Izraelu Kolindi udar s desnice. <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/293653/Default.aspx> (pristupljeno 16. siječnja 2016.)
- Biti, M., Marot Kiš, D. (2008) *Poetika uma. Osvajanje, propitivanje i spašavanje značenja*, Zagreb, Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada. Izdavački centar Rijeka.
- Biti, V. (1997) *Pojmovnik suvremene književne teorije*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Bogdanić, S. (2014) Slabi izgledi za lustraciju u Hrvatskoj, <http://www.dw.com/hr/slabi-izgledi-za-lustraciju-u-hrvatskoj/a-17676513> (pristupljeno 16. siječnja 2016.)
- Conway, T. (1985) *Ireland and its Problems. Kursmaterialien für die Sekundarstufe II*, Stuttgart: Ernst Klett Verlag.
- Ćavar, A. i Pasini, D. (2015) Međukulturalnost i kako nas vide drugi, <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sfps/article/view/275> (pristupljeno 28. srpnja 2016.)
- Donat, B. (1989) *Razgolićenje književne zbilje*, Zagreb: Naprijed.
- Eagleton, T. (2006) *Sveti teror*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Hrvatska na prvi pogled* (2014) S. L. Udier (ur.) Zagreb: FF press.
- Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2* (2015) M. Gulešić Machata i A. Grgić (ur.) Zagreb: FF press.
- Kolanović, M. (2011) *Udarnik! Buntovnik i Potrošač... Popularna kultura i hrvatski roman od socijalizma do tranzicije*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Kovačević-Barešić, R. (2015) 9 iseljenika otkriva zašto su se vratili u Hrvatsku: Ovdje je život kvalitetniji! <http://www.vecernji.hr/hrvatska/prednosti-hrvatske-besplatno-zdravstvo-manje-stresa-sigurno-okruzje-za-obitelj-1006982> (pristupljeno 16. siječnja 2016.)
- Krivak, M. (2007) Nostalgija krimića, <http://www.matica.hr/vijenac/342/Nostalgija%20krimi%C4%87a/> (pristupljeno 16. siječnja 2016.)

- Mandić, I. (2015) *Principi krimića: konture jednog trivijalnog žanra*, Zagreb: V.B.Z.
- Nemec, K. (2010) *Čitanje grada*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Novak-Milić, J; Gulešić Machata, M. (2006) Međukulturna kompetencija u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, *Lahor* 1, 69–82.
- Peleš, G. (1999) *Tumačenje romana*, Zagreb: ArTresor naklada.
- Požgaj Hadži, V., Benjak, M., Balažić Bulc, T i Plešković, M. (2012) Dvije ure kulture – kulturološki sadržaji i nastava stranoga jezika, u V. Požgaj Hadži (ur.) *Izazovi kontrastivne lingvistike / Izzivi kontrastivnoga jezikoslovja*, Ljubljana, Filozofska fakulteta, 265–275.
- Sablić Tomić, H. (2011) Tema: Domovinski rat, <http://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=989&naslov=tema-domovinski-rat> (pristupljeno 16. siječnja 2016.)
- Salihbegović, A. (2006) Poljski parlament izglasao lustraciju, <http://www.jutarnji.hr/poljski-parlament-izglasao-lustraciju/229080/> (pristupljeno 16. siječnja 2016.)
- Slanjanić, A. (2015) Balkan i ratovi: 'Povijest je zloupotrijebljena', <http://www.dw.com/hr/balkan-i-ratovi-povijest-je-zloupotrijebljena/a-18437125> (pristupljeno 16. siječnja 2016.)
- Tomasović, J. (2011) Fotografija kao roman svijeta, <http://www.matica.hr/vijecnac/441/Fotografija%20kao%20roman%20svijeta%20/> (pristupljeno 1. svibnja 2016.)
- Zagreb Noir* (2014) I. Sršen (pr.) New York i Zagreb: Akashic Books i Durieux.
- Zajednički europski referentni okvir za jezike* (2005) Strassbourg i Zagreb: Vijeće Europe i Školska knjiga.

An Example of Developing Intercultural Competencies at C1 Level

The paper states some of the key motifs in crime novels issued by BalkanNoir which may represent one of the starting points for gaining intercultural competencies at CEFRL level C1 in teaching Croatian as a second language. Literary motifs reflecting certain segments of reality, which is an important feature of crime fiction, are associated with the same or similar musical and film motifs, but also information and comments from the press. The paper brings students' reflections about the Croaticum programme in the course Language Exercises in Croatian as a Second and Foreign Language 6 (in accordance with C1 CEFRL level) about the Croatian and their own culture, history, everyday life. Some students emphasized that they feel uncomfortable to talk about "difficult topics" in Croatia, such as war and post-war developments, bilingualism and biliteracy in Vukovar, political and world-view differences in defining a marital union and introducing civil education in schools because they feel that they might offend some of the native interlocutors with their attitu-

des. Other students state similar examples in their own countries and point out that it is necessary for any society to confront with its past and discuss openly about everything in order to mitigate the existing and avoid new traumas. At the end of the paper, there is an example of a teaching unit starting with the extract from the novel *Kvadratura duga* (2014) by Želimir Periš. The extract was the basis for the tasks aiming to develop language competencies and skills, particularly emphasizing the understanding of extraliterary reality, which appears in the extract as a subtext.

Key words: intercultural competence, Croatian as a second language, library *BalkanNoir*, literature and reality